

MAGYAR IZRAELITA.

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozordással, vidékre postai szét-
küldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templomtér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész íven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül
egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számíttatik.

Teljesszámu példányokkal még szolgálhatunk.

Jövönk érdekében.

Mi volna az ember élete remény nélkül? Hová lenne a jelenje fölött kétségbeesett ember, ha a jobb jövő reménye nem kecsegtetné?

A remény azon menhely, mely a világ minden fiát kivétel nélkül, bármilyen keservesen üldözze és sanyargassa őt a sors, vigaszból soha ki nem fogyó keblére fogad. A remény tehát minden Isten képére alkotott lénynek közös birtoka.

És mily bölcsen van az, hogy ez így rendeltetett, azt mi izraeliták, az elhagyott, megvetett és gyűlölt nép érezhetjük leginkább. Mert mi lett volna már belőlünk, és hová jutottunk volna már régen, ha nem reményelhetnénk?

Ha mindannyiszor kétségbe estünk volna, a mennyiszer élethajónk zátonyra akadt, és ott álltunk, mint az elhagyott hajós ég és víz között magára hagyatva azon borzasztó kilátással, hogy vagy a víz mely alattunk van, nyel el, vagy az ég mely fölöttünk van, küld ránk dühöngő szélvész. De hála az égnek, sem egyik, sem másik nem sodort el a föld színéről, és mi élünk; mert reményt oltott belénk, bármily körülmények közé jutottunk is, a hit, melynek mi izraeliták mindig leghűbb gyermekei voltunk.

Mert van-e nemzet a föld kerekiségén, mely oly szilárd kitartással ragaszkodott hitéhez mint mi, mely oly hev szeretettel karolta volna fel Isten parancsait, a Thorát mint az izraelita!

És ily erős bennünk magyar izraelitákban azon hit is, mely habár eddig csak álom maradt ugyan, hisszük, hogy beteljesedik nem sokára mint várva várt valóság, a hit, hogy mi is egykor szabad emberek leszünk, hogy mi is egyenlő jogokban fogunk osztozni többi testvéreinkkel.

Szóval hiszünk, remélünk a jövőben!

A jövőért küzd mindenki, ezért hullat az ifju, miként a férfiú véres verejtéket! Mert vajmi kevés embernek sikerül, fáradozásának gyümölcsét az „azonnal” tűnékeny pillanatában élvezni, s rendszerént vetés és aratás között számos, nem ritkán sanyaru napnak kell elmúlnia. S mint egyes emberekre nézve, úgy áll az egész nemzetekre nézve is, — itt is az apák bőven omlott vér-

nyomain virul boldog haza a fiak nemzedékének! — S ha nagy nemzetek is csak a jövőért fáradnak, s nagy ritkák bírnak csak a jelen keservének helyébe örömezzeteket varázsolni, kétszerte nehezebb ez egy oly elhagyott és elnyomott árva népfajnak, mint az izraelita!

És ezért az izraelitának meg kell nyugodnia azon gondolatban, hogy fáradozásaink gyümölcsének talán csak az utódok nemzedéke fog teljes mértékben örvehetni, meg kell nyugodnia különösen az izraelitának, ki azon hitfelekezetnek tagja, mely ős időktől fogva egy eszményi jobb korért fáradozik, szenved, és áldozza fel magát!

És ez a valódi nemes, humanisticus felfogás, mely törekvéseit nem korlátozza az emberélet arasznyi terére, hanem egy egész törzset, az egész emberiséget, annak későbbi nemzedékeivel együtt karolja át szívének szeretetével!

Igy nekünk magyar izraelitáknak is, ha hazánkat igazán szeretjük, s ha fajunknak ebben való jövőjét könnyelműen nem vetjük kockára, hanem mind hazánknak, mind ebben fajunknak tiszta szívből kívánunk jobb jövőt, tennünk kell a jelenben hogy majdan utódaink e hazában ne érezzék magokat, s ne tekintessenek idegenekül, hanem, hogy miként egykor a tejjel mézzel folyó országban volt, itt hont, elismerést, polgári szabadságot találjanak!

Ó mily szép jövőt festettem, ó mily sokat ígérő; elérhető-e és vajon mikép?

Hogy elérhető, az kétségtelen, s hogy ez minél hamarabb legyen, az csak tőlünk és akaratunktól függ, mely ha megerősödik bennünk, győztesen fog megküzdeni az utban álló akadályokkal.

Mi oly népnek vagyunk maradékai, mely évezredek óta hősieken küzdött és küzd egy ellenségekkel telt világ ellen. Küzdöttünk előbb a nyers anyagi erőszak ellen; győztünk, veszítettünk, de soha sem csüggedtünk! Küzdöttünk később a vakhit, a vallási tulbuzgóság, az ármányok és a testvérgyilkosság serege ellen; üldöztettünk, kigunyoltattunk, de ismét soha sem csüggedtünk!

S most midőn végre közeledik a felebaráti szeretetnek, az igazi erkölcsiségnek végdiadala, mely egyaránt mind a mi végdiadalunk. — most szabad legke-

ankadnunk, most kettőztetett erővel kell azon lennünk, hogy végkép leomoljanak azon torlaszok, melyeket az emberi nem legsajnálatosabb tévedései emeltek; hogy végkép kiapadjanak azon források, melyekből a vakhit a testvérgyűlölet mérget meríti.

Törjük ki sziveinkből a keserű emlékezések fulánk-ját, közeledjünk a testvérek a testvérekhez testvéri engedékenységgel, s legyünk azon, hogy még a roszakarat se férhessen hozzánk!

És ha még ekkor is találkoznak emberek, kik minket láncainkból föloldani nem akarván, oly haszontalan érvekkel állanak majd elé, hogy hazafiatlanok vagyunk, hogy szokásaink különváltak, hogy vallásunk ellenkezik a kor igényeivel, hogy csak zsarolni tudjuk testvéreinket; tiszta lelkismerettel elmondhatjuk, hogy rajtunk nem mult semmiben, és megtettük a magunkét arra nézve, hogy a kik magokhoz ölelni kötelesek, magoktól el ne taszítsanak.

És mivel napjainkban a szeretetnek egyik legerősebb kapcsa a nemzetiség és nyelv közössége, két tudom, hogy nem új, és talán már e lapok hasábjaiában is megpendített, de újlagos tárgyalásra mindenesetre méltó eszmének kivitelét akarom legforróbban figyelembe ajánlani.

Két főintézmény a magyarhoni izraelitáknál mindenütt megvan, a legkisebb községekben úgy mint a legnagyobb: imaház és iskola; de mindkettő majdnem még mindenütt a legnagyobb pangásban; mert a hány az imaház, annyiféle az istentiszteleti rend, a hány az iskola, annyiféle az oktatási módszer.

Hogy az iskolákról bővebben szólhassak, szakférfiúnak kellene lennem. De hogy azokban jövőre jobb tanrend honosuljon meg, hogy jövőben egészen és mindenütt a magyar nyelv hozathassék be oktatási nyelvül, szóval ha oly iskolákat akarunk, melyek gyermekeinket, a jövő nemzedéket magyar szellemben neveljék, izraelita magyar tanítók képezdét kell alapítanunk, honnan azután oly tanítók kerüljenek ki, kiknek szakismerete és működése az iskolákban a korszellemmel megegyező legyen, kik szeretett hazánknak tetőtől talpig magyar ifjakat neveljenek.

Ami pedig imaházainkat illeti, legelső teendőnk lenne egy izraelita magyar papnőveldét alapítani, honnan szinte oly papok kerülnének ki, kik Isten igéjét, Mózes vallását, magyar nyelven hirdetnék. És imaházaink csarnokainak mindig csak díszére fog válni, ha benne héberül imádkozunk, de magyar hitazonoklatott hallgatunk.

Es így nem is leszünk kénytelenek, sem rabbit, sem tanítót külföldről hozni.

Tisztelettel fölkérem tehát hitrokonaimat, hogy az említett két ügyet vegyék pártfogásukba és karolják fel melegen; mert ezek nem csak közműveltségi állapotunkat javítanák lényegesen, hanem egyszersmind biztos zálogai volnának annak, hogy jövő nemzedékünk e hazában oly állást fog elfoglalni, minőt mi neki tiszta honfiúi

érzülettel úgy mint izraeliták, úgy mint magyarok kívánunk.

Tatay Adolf.

A nagyváradai eseményekről.

Nagyvárad m. hó 22-én színhelyévé lőn egy számos zsidó család erkölcsi lételét komolyan veszélyeztető eseménynek. — 1861-k. augusztus 7-én a nagyváradai alkotmányos városi hatóság teljes képviselte mellett ünneplésen fölszentelt zsidó magyar imaház, és a később alapított 5 osztályu, 157 gyermeknek kellő oktatást nyújtó iskola lezáróltattak és lepecsételtettek. Ez oly diadal, melyről azok, kik kivívták, elmondhatják „még egy ily győzelem, és veszve vagyunk,“ egy diadal, melyet a vakbuzgóság oly eszközökkel vívott ki, mikhez nemes ügy céljának elérésére soha sem folyamodhatik, oly diadal, melyet senkitől nem irigyünk; mert a jövőbe tekintve meg vagyunk annak csupán pillanatnyi tartamáról győződve.

Körülbelül 15 éve már, hogy a legszomorubb surlódásokban, pártoskodási versengésekben él a nagyváradai zsidó község. E sajnos állapot, mely a pénzügyek, a nevelés és nemkülönben a népelet minden egyéb tényezőire káros befolyásu volt, mely a községet anyagi és szellemi tekintetben a bukás, az örvény szélére vité, segített, akadt nem egy jeles férfiú, ki korszerű javításokat akart tenni, melyek a községet minden tekintetben zilált helyzetéből egy szebb, biztos jövő révébe vezéreljék. De hiába! Az ószerű intézményekhez konokul ragaszkodó, előítéleteiben megcsökönyösödött, magát egyedül orthodoxnak tartó párt színlag ugyan mindig megadá beleegyezését és tetszését nyilvánítá a javaslatok felett, elismerőleg nyilatkozék az indítványokról, de a szavazások alkalmával mindannyiszor százalmas kisebbségben hagyá a kor igényei és kívánalmaival haladni akarók időszerű módosításait. Természetes tehát, ha beleunva a hasztalan és huzamos fáradozásokba, melyek célhoz soha sem vezettek, örömmel ragadá meg a korszellemmel együtt haladni kívánó, de a megátalkodottak miatt céljai kivitelében mindig gátolt minoritás a kínálkozó alkalmat terveinek létesítésére. Minden kiegyenlítési kísérletet megbukni, legjobb törekvéseiket sikertelenül elveszni látván, eljöttek vélték az időt, midőn kiemelkedve az örökös semmittevés és tespedésből oda munkálkodjanak, hogy a községet a mostani műveltség színvonalára emeljék, hogy annak nemcsak a hitsorsosok között, hanem a hazában is tekintélyt szerezzenek, hogy példányképtül, mintául szolgáljanak másoknak az utánzásra. Ez a nagy község együttes működésével el nem vala érhető, mert a baráti kéz, melyet az értelmiség és vagyonos osztályból álló minoritás annyiszor nyújtott antagonistáinak, mindig visszautasított, és így nem maradt hátra egyéb mint, miután egymással békében meg nem férhettek, különválni, s így kezdeni meg a nagy munkát; nem maradt más hátra, mint a bár sajnos, de kikerülhetlen szakadás. Még azon vágy is lelkesíté a haladás pártját e hosszas megfontolás után érlelt tettében, hogy a békét így állítsa valahára vissza a viszálykodó hitfelek között. Egy más mellett biztos s jó fejlődésnek nézett elébe mindkét község beléletére nézve, miután mindkettő saját nézete szerint működhetett. Az alkotmányos városi hatóság maga is belátván a korszellem-kivánta ezen változtatásokat örömmel

mel üdvözlé az új község nemes elhatározását és a fölterjesztett alapszabályokat egész terjedelmükben sietett megerősíteni, mely új község megalakulása — nem győzzük eléggé ismételni — csak akkor lőn viszszavonhatlan ténynyé, midőn a községi ügyek tovább el nem viselhető ziláltságának rendezésére célzó minden jóindulatu kérelem, intés nemcsak célhoz nem vezetett, sőt ellenkezőleg botrányos tettlegességekre szolgáltatott alkalmat.

Nem akarunk e siralmas állapot előidézőiről tovább szólni, nem lehetvén sem célunk, sem komoly feladatunk a régi község által választott uton, a nyilvános és alattomos rágalmak útján őket követni. Az igazságos ügy soha sem szorult még hasonló fegyverekre, és eleget hisztünk tenni az ez ügybe még kellőleg be nem avatottakra, épen úgy mint magunkra nézve, ha igaztalan és minden alapot nélkülöző vádként utasítjuk vissza, a régi községnek a közvéleményt épen úgy, mint a felsőbb helyeket megtévesztő azon állítását: „hogy a n. v. magy. zsidó hitközség politikai és különösen kormányellenes párt.” E vád ellen még akkor is tiltakoznánk, ha illetékes helyen annak alaptalanságáról meg nem győződünk is volna. Mert ismert dolog az, hogy minden vallás, de legkiváltkép a miénk minden politikai tendenciát kizár; mint vallás-község nem tartozik az se kormányellenes, se kormány melletti párthoz, mint vallásközségnek célja csak egy lehet és ez: hiveit istenfélelem, erkölcsiség, jó nevelés és hazafiságban megszilárdítani. A mi a másik vádat illeti: hogy kormányellenes párt, ezt sajnálattal utasítjuk vissza és bámulunk a régi község vezérei szenvedélyének azon mértékén, mely a saját testvért feledve, nem áll ellene az ép oly igaztalan mint nemtelen fegyverekhez is nyulni. — Ha pedig azt állítják, hogy ez egy let, és mint ilyen jelenleg fön nem állhat, úgy előtünk fekszenek az alapszabályok, melyek határozottan és több ízben szólnak a zsidó magy. községről, hogy pedig község és egy let nem azonos azt fölösleges fejtegetnünk. Avagy abban keresnek érvet a község létezése ellen, mert „magyar zsidó-község”-nek nevezi magát. Meglehet, sőt bizton állíthatjuk, hogy bizonyosan mellőztetett volna ezen elnevezés, ha az illetők annak választásában már más zsidó községek által megelőzve tudták volna magokat. A község ez elnevezésre tehát leginkább azon ok által indíttatott, hogy ő volt az első e hazában, mely a magyar nyelvet iskolai és közigazgatási nyelvül behozta, és így ez elnevezés által csak meg akarta magát különböztetni a régi községtől.

Hogy lehet ezen okok miatt e községet forradalmi s mit tudjuk mi hogy még minő ultranézetekkel terhelni, annak kitalálását a részrehajlatlan és elfogulatlan közönségre bizzuk.

Tudjuk, hogy még a tisztelendő nagyváradai rabbi ellen intézett macskazene is érvül hozatott fel e rendfelforgató község intencióinak kimutatására. De egy oly tetteért, melyet egy pár suhanc és magát vele mulattatni akaró gyerkőc visz véghez, és mi különben is az akkori zajos és tüntetéses időkben napirenden volt, az értelmiséget és a községet képviselő művelt osztályt felelőssé tenni, a mily nevetséges ép oly alaptalan, és tudjuk, hogy általában az új község tagjainak hangos roszalásával találkozott ama sajnos kihágás.

Mik lehetnek tehát mégis azon okok, melyek a magas kormánynak az egyház és iskola iránt követett eljárását némiképp igazolhatnák? Kerestük, de nem találjuk.

Kétszáz becsületes, derék cszládost és zsidó csalá-

dot, kiknek élete vallásukkal összeforrott, kiknek vallása mindenük, vallási kötelességeiktől elzární és ez által nyugalomuktól megfosztani; 157 ártatlan és semmit nem vétett gyermeket hanyagságra erőszakolni, a mi pedig minden rosznak szülőanyja, ez oly tett, mely — bizton hiszszük — csakis a tévutra vezetett végrehajtó közlegeknek félreértésén alapulhat.

És ez reményünk alapja, mert meg vagyunk róla győződve, hogy az igazságos kormány sietni fog e fájdalmas félreértéseket minél előbb tisztába hozni és az igazságnak vele fényes elégtételt szolgáltatni.

Végre szabadjon még megemlitenünk az ezen ügyben itt járt elnök egy igen helyes megjegyzését: „Hogy ha vannak vétkesek — mondá ő — az egész község vétkes nem lehet, úgy az egész község nem is bűnhődhetik és csakis az egyeseket érheti a törvény szigora, a melynek ők valamennyien bátran néznek elébe, mert a vizsgálat valamint az egyesek úgy az egész község ártatlanságát, ártalmatlanságát és igazságát kell, hogy mielőbb földerítse.”

Dr. Lustig Zsigmond.*)

Pest, 1862.

III.

Oly hosszú szünet után, minőre utolsó cikkem s jelen soraim között, elháríthatlan körülmények sajnálatomra készítettek, korholásra méltó szerénységnak fog valóban látszau, ha amazt még tovább fűzni bátorodom; mert látszólag azon elbizott feltevés rejlik ebben, hogy ama cikk még mindig nem illant el a t. olvasó emléjéből. Higye el a t. olvasó, hogy nagyon, nagyon távol van tőlem ezen elbizottság, melyet ő talán nem is számít be annyira, mint szigoruan ítélő lelkiismeretem, mely azt szédítő és borzadályt gerjesztő színben tünteti fel előttem. — Miként képzelhetné, — szól ez hozzám. — hogy gyenge szavad nem hangzott el a pusztában. midőn látod hogy a világtörténetnek, a közvéleménynek, a tagadhatlan tényeknek, a bölcseségnek és igazságnak, sőt a szeretet vallásának is szava hallatlanul, figyelmre nem méltatottan, vagy épen megvetetten hangzik el? midőn látod, hogy a népek sem tanultak meg semmit oly jól, mint a felejtést?

És mégis tovább fűzöm ama cikket, azon egyszerű oknál fogva, mert én nem felejtettem azt el, miután az események mindig újból emlékeztettek rá, hogy újból megerősítsenek benne! Gondolatai, szavai és tettei jöttek azóta napfényre ellenségeink tábora némely őszintébb harcosának, melyek világosabban, mint kívánták, tüntették ki az ott uralkodó nézetek mivoltát, és mi nem örülhetünk azon, hogy ezek ép oly viszonyban állanak lélektani abstractióinkhoz, mint a valósággal bekövetkezett esemény a jóslat meghitelesítéséhez.

Igen, fájdalom! Nem érik be a szégyenletes szótárral, mely „törvény” mellett „zsidótörvény”-t is ismer, hanem bővíteni akarják azt úgy, hogy „jog és szabadság melletti küzdelem” után különösen ott álljon még: a „zsidójog- és zsidó-szabadság melletti küzdelem”. És e mellett nem restelik intelligenciánkra és hazafiasságunkra hivat-

*) Dr. Lustig ur kívánságára megjegyezzük, hogy ő e cikket Pollák László ur közreműködésével írta.

kozni! Mintha nem a legnagyobb értelmetlenség volna az, ha félreértendőek e szavakat: zsidó, ha e haza fiainak jogairól, törvényeiről, szabadságáról van szó, ne légy oly vakmerő hinni, hogy te is beleértetel; — mintha nem árulás, nem pedig hazafias érzelmre mutatna az, ha nyugodtan néznők, miként gyalázza meg önmagát az egész jelen és jövő világ előtt hazánk! Vajon nem épen az intelligencia-e az, melynek átka kétszeresen érezni a gyalázat falánkját, s vajon hazafiasság volna-e az, mit ti a zsidóról, talán megtévesztve némely odiosus hazai példák által, feltesztetek? Nem a legszűkkeblűebb önzés volna-e ez, mely egy vívmány anyagi hasznának örülhetne még akkor is, ha mellette az egész nemzet erkölcsi nagysága, történelmi becsülete fájdalmas csorbát szenvedne? Azt hiszitek-e, a zsidó nem érzi a gunyt, mely élesebben, nagyobb keserőséggel nyilatkozik feltevéseitekben, mint akár a hirhedett porosz „Junkerek“-nek azon rágalmozó állításában, hogy két ezüstpénzért megvásárolhatják minden jogát a zsidótól. Nem, a zsidó nem akar semmit kizsarolni, nem akarja zsákmányát önzőleg élvezni, hanem úgy érzi magát e hon fiának, mint bárki más, és hogy a rá nyomott szegénybélyeget magáról elhárítani akarja, annak nem legkisebb indoka az, hogy e bélyeg még szegényletesebb hazájára nézve.

A zsidó nem örülhet azon, hogy Európa közvéleménye javára és ellenetek szól, hanem fájlalja azt, hogy némelyik közületek ezt oly módon constatirozza, mely a nyilvános sajnálkozásnál is rosszabb, mert veszélyes vigasz, mely így szól: tévuton jár fájdalom, az egész világ, nekem egyetlen bölcsnek, ha bűrömet szeretem. tehát szintén ell kell fogadnom e tévedést és a bárány jámborságát szinlelnem! Erőnek erejével félre akarják ismerni a zsidót és oly gondolkodási módot rátukmálni, mely úgy neki, mint a köz hazának csak szegényére és kárára válnék, hogy így azon álláspontra szorítsák, melyen azután igazolandáná elleneinek tulzásait, kik intelligenciájáról beszélnek, de aljasságot tartanak szem előtt. Ez elmélete és gyakorlata a politikus népnevelésnek!

De hogy félre ne értessem! Távol vagyok attól, hogy megfosítsam e lapban legközelebb nyilvánított azon meggyőződésemet, miszerént a zsidó nép azon gyermeke a népcsaládnak, mely atyáskodó kormányok alapos nevelészetelméleteinek és cselekményeinek, mely humánus testvérnépek műveltséget terjesztő tanainak és példáinak dacára sem jellemben, sem szellemben és kedélyben meg nem tört; s legkevésbé sem kétlem azt, hogy Isten adományaival dúsan megáldott egyedisége egészben és nagyban sértetlenül fogja felülmulni a netalán még tovább nyulandó harcot is a visszás befolyások ellen; de ki fogná, ezért e harcot kívánni, s nem inkább ezer oknál fogva megátkozni? Vajon keveset szenvedünk-e általa? Mi dacára az ellenkező irányu hatásnak nem lépünk hátra, de vajon haladhatunk-e feltartóztatlanul előre?

De tökéletesen felesleges ez ügyre még csak egy szót is vesztegetni, és én jövőben azt végkép elhagyni szándékozom, ámbár azon fájdalmas meggyőződéssel, hogy vannak népegyedek, melyek merthallani nem akarnak, érezni lesznek kénytelenek. *)

Gondoljunk inkább valóban különleges érdekeinkre és azok biztosítására! Valóban ezek tárgyában, melyek a szentebbek és sürgősebbek, elég a teendőnk!

*) Lapunkban többen többször szólaltak fel, s nem mondhattak, hogy aggályaikat és kételyeiket elhallgatták vagy elfojtották volna; de tisztelt munkatársunkkal szemben mi többiek csakugyan sanguinikusok vagyunk. Szerk.

Autonomiára, mint hitfelekezetünk palladiumára törekszünk, de mit sem tettünk még, hogy elnyerhessük: és mit sem tettünk a végből, hogyha e nagybecsű kincset egy szép nap reggelén megnyerendettük, készületlen ne találjon! Hasonlatokat állítunk fel más hitfelekezetek viszonyaival, és felejtjük, hogy azok teljesen szervezve vannak, és szentesített törvények, megállapított szabályok szerint gyakorolják önkormányzatukat.

Dolgozzunk mi is jó eleve, — adjon a fővárosi hitközség mielőbb irányt a vidéki községeknek, hogy mielőbb jöjjön létre egy kellő gonddal kidolgozott statutum, akkor hitfelekezeti autonomiánk legalább alulról nem fog sajnálatos ellentállásra akadni, míg most minden hőkeblű izraelita csak az óhajai és meggyőződése közötti ellentétet fájlalja. Általában sok sürgős ügyük van a magyar zsidóknak, melyek a fővárosi hitközség vezetése mellett volnának kívánatos eredménnyel megoldandók.

De mind ezekről legközelebb kimerítőleg.

Groszmann Ignác.

Audiatur et altera pars.

A „Magyar Izraelita“ f. é. 9-ik számában Klein Salamon ur Tencer urnak ugyan e lap ez évi első számában megjelent cikkére válaszul, sajnálkozással megvallja, hogy T. urnak azon állítása, „miszerént ép azon egyének, kiket a magyar nyelv terjesztése leginkább illetne, t. i. tanítók, legkevésbé foglalkoznak vele, holott orvosnövendékek, joghallgatók előadásokat tartanak az Izraelita-Magyar-Egyletben“, — nem alaptalan, és hogy vádját ellenbizonyítékokkal meg nem cáfolhatja. *) Pedig mi sem könnyebb ennél. Ha ez idézet helyes, úgy T. ur okoskodása oda megy ki, hogy azon magyar tanító, ki egyszersmind az Izr. Magy. Egyletben tartatni szokott fölolvadásokban tettelegesen részt nem vesz, a magyar nyelvet nem terjeszti. Kereken tagadom. Koránsem akarom én azon lelkes és valóban szép tehetségű ifjak érdemeit kétségbe vonni, kik érdekes előadásaikkal már eddig is sok élvezetet nyujtanak, és hitfeleink fogékony kebelében érdekeltséget ébresztenek bájos hangzatu honi nyelvünk iránt. De komolyan tiltakozom a magam és ügytársaim nevében azon képtelen állítás ellen, mintha egyedül az említett fölolvadásokbani részvét által lehetne izr. hitsorsosink között a magyar nyelvet terjesztetni, és határozottan visszautasítom azon méltatlan ráfogást, melylyel T. ur az előadásoknál közre nem működő magyar tanítók homlokára a tétlenség és hanyagság bélyegét sütni nem átalja. Ha a tanító az által, hogy évenként 50—60 izr. gyermeket testben lélekben megmagyarosít, a mondott célnak meg nem felel, akkor csak zárjuk be tanodáinkat, és szenteljük egész időnket fölolvadás- s szavalásra. T. ur azon irigylendő helyzetben van, hogy tanári bokros foglalkozásai mellett még az előadásokban is közreműködhetik, és ezen nemes buzgalmát csak dicsérhetjük; de ne feledje T. ur, hogy non omnia possumus omnes. Lehet valaki igen jó tanító, a nélkül, hogy egyuttal író, költő

*) Tencer ur kérdéses cikke lapunk, 1-ső számában nem is szól tanítóinkról, hanem a tanítói pályára készülő ifjakról, kikről sajnálja, hogy értelmiségünk egyéb osztályainak utószarjaitól eltérőleg kevésbé foglalkoznak a magyar nyelvvel. Klein ur tehát félreértette T. urat, és jelen cáfolat is inkább vonatkozhatik K. ur felszólalására, mint T. urra, ki a megeáfolt tételt soha sem állította. Fmt.

vagy ügyes szavaló is lenne. A hivatásában lelkiismeretesen eljáró tanítónak ugyanis elég a teendője, és ha ehhez még családapai gondok is járulnak, annyira meggyűlnek bajai, hogy a legnagyobb erőmegfeszítés és idejének még oly célszerű fölosztása mellett is, egészségének föláldozása nélkül nehéz hivatásának megfelelni alig képes.

De mindezekről elnézve, szeretném látni, mikép nézne T. ur annak az embernek a szeme közé, ki ily kérdés-sel esnék neki: „Ön uram, tanító, és mint ilyennek kötelessége a magyar nyelv terjesztésével foglalkozni; szabad-e tehát kérdenem: miért engedi, hogy a fölolvadásokban többnyire csak orvosnövendékek és joghallgatók szerepeljenek, és miért nem lát hozzá már egyszer ön is?**) Fogadni mernék, hogy a naiv kérdező, azon lakonikus választ nyerné: T—csics kend bolond! És ne mondja T. ur, hogy kinek nem szűre, ne vegye magára. Qui tacet, consentire videtur. Az anathema mindnyájunk fejére ki van mondva, tehát mindenkünknek jogában áll, sőt kötelessége, a méltatlan vádat erélyesen visszautasítani. — A mi pedig Klein Salamon urnak a fölötti sajnálkozását illeti, hogy több év óta a 3-ik és 4-ik osztályban izr. szellemű olvasókönyvek hiányában nem a legjobb és jobbadán katolikus szellemű olvasmányokat tartalmazó könyveket kénytelenítettünk használni, azt mindnyájan érezzük, csak hogy, véleményem szerint, ezen bajnak oka nem egészen a tanítóknak, hanem némileg sajátságos viszonyainkban is keresendő. Több évvel ezelőtt e sorok írója az akkor főnállott tanodai hatóság megbízásából, a német Fibel, és 1-ső nyelvgyakorló és olvasókönyv izraelita szellemű olvasmányait lefordította, az iskola-könyv-kiadást igazgató hivatal Bécsben kinyomatta, és a címlap tulsó oldalára rányomatta, hogy nyilvános népiskolákban csak a nevezett hivatal bélyegével ellátott könyveket szabad használni. Ez keserű labdac volt ugyan, de az az egy jó oldala mégis megvolt, hogy tudtuk legalább, mihez tartsuk magunkat. Azonban jelenleg hogy állunk?

**) Saját tapasztalásunk után mondhatjuk, hogy Tencer ur nem egyszer, hanem igen gyakran vett részt ezen felolvasásokban. Fmt.

Autonomiánkkal még nem tudjuk hányadán vagyunk. Az Izraelita-Magyar-Egylet egyik föladatául tűzvén ki, minden módon odahatni, hogy izr. népiskoláink mindkét nembeli növendékei nemzeti szellemben képeztesse, elhatározta a Kohányi-féle hangoztató és elemi olvasókönyv kiadását. Azonban mi történik. A községek legnagyobb része indifferens marad, s talán tudomásul sem veszi az egylet fáradozásait, a tanítók talán kényszerűségből talán szándékosan nem ragadják meg az iniciatívát, s az egylet azon meggyőződésre jut, hogy az annyi áldozatba került vállalat iskoláink emelésére azon egyszerű oknál fogva nem szolgálhat, mert ez iskolák ajtai előtte zárva maradtak. Ily nyomasztó körülmények között mit nyernénk azzal, ha tanítóink a legjobb olvasókönyvet szerkesztenék is, ha nem találkoznék senki, ki a kiadási költségek kockáztatására vállalkozzék. Véleményem szerint e bajok némileg orvoslásmódja az volna, ha az Izr. Magyar-Egylet a 2-dik nyelvgyakorló és olvasókönyv izr. szellemű olvasmányait lefordíttatná, a már meglevő olvasmányokból az izr. gyermek szájába nem való kitételeket kitörültetné és alkalmasbakkal pótoltatná, — a mit mindenkünk a jó ügy érdekében ingyen is szívesen megtenne, — és a helytartó tanácstól kiadására és Magyarország valamennyi izr. népiskoláiban való használatására az engedélyt eleve kieszközölné, miáltal a könyvnek általános elterjedése és elkelése biztosíttatván, az Izr. Magyar-Egylet egyik legnemesb föladatának megfelelhetne, anélkül, hogy erejét meghaladó áldozatot kellene hoznia, és az izr. népiskolák már a jövő iskola-év beálltával haszonvelhető olvasókönyv birtokába juthatnának, melyet az idők jobbra fordultáig, autonomiánk kérdésének végleges megoldásáig, tán még a 4-ik osztályban is használhatnánk. A mi végre a tanítói tanácsközmányokat illeti, némi megnyugtatóul megsugom K. urnak, hogy e kérdés az Izr. Magyar-Egylet körében működő iskolai bizottmány által már komoly tárgyalás alá vétetett, és az eredményről a községi tanítók alkalmasint nem sokára értesíttetni fognak.

Több tanító megbízásából
Rózsási József
izr. finővelde igazgató tulajdonosa.

TÁRCA.

Pest, március hó 12-kén.

De rebus omnibus et quibusdam aliis.
IV.

Mikor még gyermek voltam, nekem különös kalendáriumom volt. A hónapok neveit már ismertem, azaz tudtam azokat egymásután a legnagyobb sietséggel elhadarni, — csupán az egyszerű elmondásában fejtettem ki még nagyobb virtuozitást, — de hogy mikor írják ezt a hónapot, mikor a másikat, azt semmikép sem tudtam fejben megtartani. De legkisebb gondom is nagyobb volt ennél. Tudtam én azért mikor volt szombat, megtudtam most már Istenben boldogult nagyatyám szombat reggeli látogatásai által, ki minden Isten adta sábeszreggelen szerény lakásunkba betért, hogy édes atyámmal, kedvenc fiával innen a templomba menjen, azaz, hogy megvalljam az igazat, megtudtam azon kisebb s nagyobb, a sütemények minden nemét képviselő édességeken, miket nagyatyám bokáig érő sárga-burnót-színtű tünepi ruhájának tengerszem mélységű zsebeiben részemre

magával cipelt.**) A péntek esti gyertyagyújtás nem mutathatta a szombat közeledtét, mert akkor szokás szerint már aludtam. Privilegiumom volt ugyanis, mindjárt a sábeszételek eltávolítása után az át meg átmelegedett ágyba befeküdhetni. Ez volt egyike legnagyobb élvezeteimnek. — Nagyatyám süteményein tudtam meg tehát mindig, hogy szombat van; míg a nagyobb ünnepek közeledtét rendszeren az tudatta velem, hogy új „kvadrop“-ot kaptam. Mikor aztán új rubámat fölöltöttem, melynek bővebb jellemzésére csak azt hozom föl, hogy az frakk, mellény és bugyogó volt, és mindamellett még is csak egy ruhadarabból állott, akkor tudtam, hogy ma ünnep van, hogy ma irigylésre méltó tisztem édes atyámnak a tálesztartót a templomba vinni. És e tiszt engem oly büszkévé tett, nem cseréltem vola még a „messzilátó“ korcsmáros fiával sem, kinek sarkánya ép akkor oly magasán lebegett a levegőben, hogy azt szemmel alig lehetett kísérni. S

*) Persze ére volt a helység végén?

Fmt.

valamint az új ruhák által az ünnepeknek, úgy az ünnepek által a különféle évszakoknak megjööttét tudtam meg rendesen.

Igy voltam a tavasszal is. Volt is nekem gondom s időm arra ügyelni, hogy vissza jöttek-e már az őszkor a melegebb vidékre elköltözött fecskék? Tudtam is én, mit mond a „Litch“, meg a Trattner-Károlyi féle kalendárium, mely elvitázhatlan nagyságának öntudatában, szegény és igénytelen külsejű zsidó testvéreire csak amúgy félvállról tekintett le, tudtam is én, mily apodicticus biztossággal mondják ezek, hogy a tavasz március huszonegyedikén kezdődik? Mindezekről nekem fogalmam sem volt; egyedüli irányadóm a „purim“ ünnepe volt. Akár bokaig ért is a hó, akár a jól fűtött kályha mellett kellett menedéket keresni a kint uralgó csipős hideg ellen, ha megjött a Purim-ünnep, a tavasz sejtelve lengte át kis lelkemet és a meleg kályha mellett álmodozni kezdtem a zöld vesszőparipák fájdalmasan nélkülözött örömeiről, a sárkánykészítés magasztos nehézségeiről, és a mi szűnet nélkül lelkem előtt lebegett — a pattogatott kukorica, meg a súlyom meg nem fizethető élvezetéről!

És vajon min tudtam meg, hogy itt van a purim? Oh erre sok, igen sok jel mutatott. Először is majdnem minden barátom kezében az obligat „Karecel“ — magyar nevét a szótárokban hiába kerestem, még Ballagi is megfedekezett róla, — melylyel azok oly zajt ütöttek, miszerént csodálom, hogy egyikök sem idéztetett csendháborítási perbe. Azután a mindenféle sütemény, köztük természetesen első helyen az el nem maradható „Kindli“, a „János“, (eleve kijelentem, hogy nincs szándékomban egyik jó barátunkra célozni,) melynek husa ez alkalommal szokott volt először az évben asztalunkra jönni, és végre a mi leginkább magára vonta figyelmemet, az a sok szegény gyermek, kik kendővel bevont tányérral kezökben, házról házra jártak és mindenütt vagy kisebb, vagy nagyobb adománnyal fogadtattak.

Ezeket a gyermekeket én úgy irigyeltem. Mint szerettem volna én is tányérral kezemben házról házra járni, itt egy krajcárt ott egy nagy két garasos darabot, vulgo susztertallért zsebre rakni, és az így szerzett pénzen azután — féluadrágot magamnak venni. Így neveztük akkor a pantalon, és az ilyen volt leghőbb vágyaimnak netovábbja. Szívemből utáltam azt a furcsa háromgyerekrubát, melyet szüleim még akkor is rám oktroyoztak, midőn én már szenvedélyes gombjátás által megmutattam, hogy elértem az érettségnek azon fokát, melyben az ily primitív gyermekruha kézzelfogható anomalia.

És még később is, midőn már tizenhárom évemmel és büszkeségemmel semmikép sem fért volna össze, kendős tányérral kezemben házról házra járni, nem csekély örömökre szolgált, szüleim egyik másik barátjához ily purim-ajándékkal elküldetni. Sőt még most is, midőn gyermekkori emlékeimet bolygatva, azok oly végtelen távolságban tűnnek elem, még most is valódi érdeklődéssel foglalkozom a zsidó nép ama szokásával, miszerént kiváló ünnep vagy emléknapokon jó barátok vagy ismerősök egymásnak ajándékokkal kedveskednek. Természetesen más okokból mint ezelőtt, és más szempontból nézve az egész dolgot.

Én az ily viszonylagos, törvény által meg nem határozott, csupán a szeretet és barátság által élénk irt ajándékosztogatást őseredeti népszokásaink egyik legszebbikének tartom. Mutatja az a zsidó jellemének legkittünőbb fényoldalát a bőkezűséget és az adakozáskészséget. Van abban valami egyszerűségében megragadó költészet: egy örök időre emlékeztető napot az által ünnepegni, hogy egymást kölcsönös ajándékok által megörvendeztetjük. Megünnepeljük a megmentés nagy napját hálaimakban és gazdag lakomákban, de a legszebb ünnepi szertartást kétség nélkül akkor viszzük végre, midőn a szép nap emlékére szíveink még szorosabban fűződnek egymáshoz, midőn egymásiránti szeretetünk és barátságunk külső jeleket adva, bensőlegesen annál inkább egygyé válunk, jóban, rosszban annál inkább összeforunk.

Kár, hogy e valóban szép szokás évről évre mindinkább

hátterbe szorul s elhanyagoltatik. A purim ünnepe tékozló lakomákkal, nagyszerű bálokkal, és mindenféle maskarádákkal megtölteni, az még összefér civilizált életmódunkkal; ebben nem akarunk eltérni nagyatyáinknak ránk hagyott példájától, sőt azt még föltiltni is akarjuk; de a mi a szív csendesebb ünneplését, a barátságának lármával nem járó de annál ékeesebb szertartását illeti, arról egészen megfeledkezünk, azt talán nem is bírjuk összeegyeztetni századunk műveltségi és társadalmi álláspontjával. Hiába, ha mások nem akarnak emancipálni, majd emancipáljuk minmimagunkat, csak hogy aztán ős népszokásaink, eredeti népjellemünk, a természettől belénk oltott hajlmaink rovására. Ha valaki, akkor én vagyok annak szószólója, hogy teljesen, minden tartózkodás nélkül, természeti rugékonyságunk egész erejével azon néphez kell beolvadnunk, mely között élni s halni sorsunk rendeltetése; de ha látom, mily megrendíthetetlen erélyvel és kitartással ragaszkodunk az őskor hagyományai által ránk parancsolt némely csekélyebb vagy lithurgiai vagy másnemű szertartásokhoz, akkor semmikép sem bírom felfogni, miért kelljen épen elhanyagolnunk egy oly népszokást, mely a mellett hogy az írásban meg van említve, az emberi természet legszebb tulajdonságain alapszik, és mindig egyik eszköz gyanánt szolgált, érdekegységünk, soraközösségünk mindinkább tárguló kötelekeit újból megszilárdítani, az élet által egymástól elszakított feleket symbolice egy nagy családdá összeforrasztani.

Mert bár purim napján még most is alkalmazzák a szót slach — monosz, az egész szokásnak most már csak jótékonyági jelleme van. Csupán a szegények élvezik még örömet, kik kendővel fűdött tányéraikkal, melyekben gyakran semmi sincs, házról házra járnak, és az ajándékozás ürügye alatt elfogadják a mindenütt készséggel adott krajcárokat. Így lett egy költői mélysegi népszokásból — koldulás!

A mint látják olvasóim, én szeretném, ha purimkor a kölcsönös ajándékosztogatás szokása még most is életben volna közöttünk. De koránsem hiszem, hogy én ezt önérdékből kívánom. Oh nem! Sőt hogy az ellenkezőről győződjék meg, im megmutatom, hogy mi engemet illet, én legdrágább és legszebb kincseimet tüstént szétosztom szeretteim, barátaim és ismerőseim közt. Természetesen csak szívből fakadt kívánságokban, más kincsem nekem nincs.

Kinek küldjem tehát a legelső, a legszebb purimajándékot?

S most lelkem szeme előtt megjelennek mindazon alakok s mosolyogva kinyújtják felém kezeiket, kiket eddig szívembe rejtve viseltem. Ott édes anyám az anyai szeretet bűbájos mosolyával ajkain, oldalán atyám, a becsületeség, a nyíltszívűség élő mintaképe; amott a háttérben a kedves, szende alak, azokkal az igézetes, kimondhatatlan bűbájos ibolyaszemekkel, s jobbra balra, sürögve forogva testvéreim, barátaim, jó ismerőim, mind mosolyal ajkaikon, s a szeretet és barátság szívetnyerő kifejezésével a rámszegzett szemekben. Kinek küldjem a legelső, a legszebb purimajándékot?

Itt van, itt van szívem, osztózzatok benne mindnyájan. E szív mindnyájatoké, úgy mint ti mindnyájan e szívé vagytok. Ezt küldöm meg nektek kívánságainak, áldásának milióival.

Kenyeressy.

PEST.

Az „Izraelita-Magyar-Egylet“-ben f. hó 8-kán esti 7 órakor Groszmann Ignác tanár úr megkezdé népszerű előadásait a természettudományok köréből, és mint előre volt látható igen nagy tetszéssel.

A másfél óráig tartó előadás csupán élvezet volt a

közönségre, nézve mi a feszült figyelemben mutatkozott leginkább. A közönség ez alkalommal igen nagy számmal jelent meg, és meg vagyok győződve, hogy ezen előadások a közönségre mindig vonzerővel bírnak. Említés nélkül nem hagyhatom, miszerént az egyeslet Grossmann tanár urnak valóban hálával tartozik ezen kifejtett buzgóságáért és áldozatáért, melyet neki ily előadások által hozni kénytelen.

Az említett áldozat alatt nem értem épen a drága időt, melyet vesz, hanem a költséges kísérleteket, melyeket ily alkalommal a közönség élvezetére tesz.

A községi statutum 36-ik cikkének, és az utolsó közgyűlés határozatának értelmében kineveztetett a részént választmányi, részént közgyűlési tagokból, részént pedig e testületen kívül álló bizalmi férfiakból álló kultuszadó-bizottmány. Névszerént ezek:

Abeles Sámuel*, Baumgarten Ignác, Baumgarten Fülöp*, Bär Lipót, Beer Zsigmond, Bergel Lajos, Bichler Albert, Blum Bernát, Bloch Jónás, Breitner Ferenc, Brüll Samu, Bachrach Miksa, Dux Lipót, Ertner Zsigmond, Fleischl Dávid, Frankl Gerson, Falk József, Gans Bernát, Goldberger Frigyes, Goldstein Ábrám*, Grünhut Ignác*, Heidelberg Mór, Herzberg Simon, Hirsch Sámuel, Holitscher Baruch, Holitscher Fülöp, Holländer Bernát, Hannover Miksa, Kopstein Salamon, Kadelburger Illés, Kohn J. L., Dr. Kunewalder Zsigmond, Kohén J. J., Lán-czy Adolf, Munk Mór, Mandl Henrik, Nagl Armin, Neubauer Lipót, Neuschlosz Károly*, Dr. Oesztereich Ede, Pollák Jakab, Polátschek Ignác, Popper Ferenc*, Pra-ger Vilmos, Schuller Mihály*, Schweiger S. H. Singer György, Stern Ignác, Strasser Alajos*, Trebitsch Mayer, Ullmann József, Waldner Antal*, Wahrmann Mór. A csillaggal jelöltek ezen kinevezést el nem fogadták. Mint halljuk e bizottmány újból 60 személyre fogna kiegészítetni, hogy minden osztály kellőleg képviselve legyen.

A községi tanodákban e héten a félévi vizsgák tartanak, melyek azonban nem nyilvánosak.

Tencer

LEVELEZÉSEK.

Arad, március hóban.

Aradi zsidó-ügyek.

II.

(36) Arad városának 2700 lélekből álló zsidó lakossága, körülbelül 400 családban az aradi izr. hitközséget képezi. — Az aradi izr. hitközségnek számos jótékony és közhasznú intézete van, n. m. egy négy osztályú főreáltanoda, egy három osztályú nyilvános leány-tanoda, egy férfi szegényeket gyámolító egyeslet (Humanitäts-Männer-Verein), egy jótékony nőegyeslet, egy betegekét ápoló szent egyeslet (Chevra Kadisa), egy a kézművészetet és földművelést segélyező egyeslet sat. Az aradi izr. község iskoláját számos évvel ezelőtt nagy pénzbeli áldozatokkal, nehéz küzdelmek közt alapította. Oly időszakban, a melyben a polgárosodás és türelmesség még nem emelkedett volt azon polcra, a melyen az jelenleg van, az aradi zsidók, vezérelve megdicsőült főrebijuk a derék, felvilágosodott Chorin Áron által, már is átlátták, hogy az emberiség legszentebb kötelessége a népnevelés, és ezen eszmétől áthatva a község tehetősebb tagjai nem kíméltek fáradságot, nem áldozatot a kitűzött cél elérésére, míg végre sikerült nekik, 1832-ik évben, a nagymélt. magyar királyi helytartó tanács engedelmével és jóváhagyásával, egy három osztályú iskolát megnyitni. — Ezen tanoda alapjául a község, minden vagyona feláldozásával, és számos nagyobb szerű adakozásból begyűlt pénzüsszeggel, nevezetesen jelenleg Bécsben lakó Hirschl Mózes ur

pénzbeli és különbeni erélyes segélyezésével, azon nagy két emeletes iskola-alap-házat építette, mely jelenleg közel 4000 forintot jövedelmez azonkívül, hogy a fitanoda, a zsinagóga, a község tülésterme, levéltára és irodája, a községi jegyző és egyik tanító laka e házban léteznek. — E három osztályú iskola, későbbben egy negyedik osztálylyal szaporított és a főreáltanoda címét vette fel, a mellett 1853-ik évben, az eredeti tervben is felvett három osztályú leány-tanoda is megnyitott.

Fájdalommal kell kimondanunk, hogy ez iskola, dacára a nagy pénzbeli áldozatoknak, melyekkel a helybeli izraelita lakosság alapításához és gyámolításához járult, és dacára a felvilágosodott nézeteknek, melyektől az aradi zsidók át vannak hatva, és mely szellem az iskolai bizottmányban is nyilvánult, még sem felelt meg céljának; de ennek oka egyedül és kizárólagosan azon körülményben rejlett, hogy egy az iskolánál alkalmazott cseh tanítónak, Skreinka Lázárnak sikerült még 1834-dik évben az akkori községi előjáróságot arra bírni, hogy ötöt, mint legidősb tanítót élte hosszigan az iskola vezetésével megbizza, mely megbizásra nézve a kir. iskolai igazgatóságnak jóváhagyását is ki tudta eszközölni.

Ha bár tagadhatlan, hogy e férfiu mindazon tulajdonokkal birt, melyek őt egy nagyobb szerű iskola vezetésére képessé tették volna, nagyravágyása, türelmetlensége és magyarelleses érzelme ötöt mégis csakhamar oly ellentétes helyzetbe hozta a községi tagokkal és a város összes lakóival, mely az iskolának ügyei és lételére nézve káros és hátrányos befolyással volt, de e ravasz ember, éber előrelátásában oly okmányokra tett szert, melyek elmozdítását, minden erőmegfeszítés dacára lehetlenné tették. — Ily körülmények közt lehetlen volt az iskolát oly polcra emelni, hogy az magyar népnevelő intézetté váljék, a mi még mai napig sem sikerülendett volna, ha a kérlelhetlen halál ez embert a mult évben ki nem szőlítja az élők sorából.

Meghalálozása után a hitközség előjárósága azonnal egy bizottmányt nevezett ki, mely a helybeli főrabbi, főtiszt. Steinhart Jakab ur elnöklete alatt, új iskola-szabályokat dolgozott ki, melyek is az ugyanazon időben egy más bizottmány által kidolgozott általános szervezési szabályokkal együtt, a legfelsőbb helyről nyerendő jóváhagyás után, azonnal életbe fognak léptetni, és így remélhető, hogy a helybeli izraeliták által az iskolai ügy érdekében számos éveken át hozott tetemes áldozatok valahára gyümölcsözni fognak.

Nincs szándékunkban ezuttal e két rendbeli szabályról bővebben értekezni, minthogy azok, mint már fentebb említém, a nmélt. helytartó tanácshoz jóváhagyás végett vannak felterjesztve, és nem tudhatni, vajon fognak-e egész terjedelmökben helybenhagyatni. — Annyit azonban mondhatunk, hogy, ha e szabályok jóváhagyatni és foganatosíttatni fognak, az aradi izr. hitközség ügyei lényeges változásokat fognak szenvedni, mert tudunkkal mind a két bizottmány teljes erejéből iparkodott oly szabályokat dolgozni ki, melyek a kor igényeinek megfelelnek. Mindazonáltal mind a két munka, mint minden emberi mű, nem hiba nélküli, és fentartjuk magunknak azokat, ha jóváhagyatni fognak, e lapok t. olvasóival megismertetni, és véleményünket azok felül, tartózkodás nélkül kimondani.

Azon jótékony célú intézetek és egyesletek közt, melyek az aradi izr. hitközség kebelében léteznek, tagadhatlanul az első helyet, a betegekét ápoló szent egyeslet (Chevra kadisa) foglalja el. Ez egyeslet ügykezelésének alapjául még mindig azon a régiebb korból átvett szabályok szolgálnak, melyeken olykor olykor némi elutasíthatlan változások tétettek ugyan, de melyek mind ezen változások után sem olyanok, a minőneka jelen kor kívánalmászerént lenniök kellene. — Igaz ugyan hogy nagyon bajos, ezen ősi szokáson alapuló szokásokat lényegesen megváltoztatni, mint-hogy, mint a legfőbb ilynemű egyesletknél, itt is az egyeslet teendői közé nem csak a betegek ápolása, hanem a halottak temetkezése

és a holt testeken végzendő vallásos szertartások ellátása és az e körüli felügyelet is tartozik. Tétettek ugyan már több rendbeli indítványok az alapszabályok lényeges megváltoztatására és e két ügy különválasztására nézve, de ezen indítványok mindannyiszor makacs ellentállásra akadtak, mert az ősi szokást védő nagy többség fél, hogy ha a létező szabályok oly lényegesen fognának megváltoztatni, az egész egylet és intézményei az eddig azokban uralkodott igazi zsidó vallásos szellemből egészen ki fognának vetközni, és ha igazságosak akarunk lenni, meg kell vallanunk, hogy e félelem nem egészen alaptalan, és mivelhogy ezen egylet szent célja a most fenálló rendszer mellett is a lehető legjobban éretik el, és a betegek ápolása és gyógyítására nézve minden tekintetben haladás történik, az újításokat kívánó párt is megnyugszik benne, és így az egylet számos és minden rendű tagja, dicséretre méltó buzgalommal iparkodik annak vagyonbeli gyarapodását elősegíteni, a mi is a legszebb sükertől van koronázva.

Ezen egyletnek saját szép kórháza van, melyben az 1860-ki évig csak 14—16 betegágynak volt helye, de több rendbeli gyűtések és önkéntes adakozásokból begyűlt pénzekből a kórházi épület 1861-ik évben egészen kiépített, úgy, hogy jelenleg 40—45 ágynak van helye, melyekből ismét önkéntes adakozások által már is harminckettő tökéletesen felszerelve és a szükségességekkel ellátva, fel van állítva. — A gyógyítás e kórházban, Robitschek Miksa és Schuster Illés orvostudor urak által történik, kik is e tisztükben a legnagyobb buzgalommal és szorgalommal járnak el. — A betegek ápolása és különbeni eltartása az egylet előjárósága által a lehető legcélszerűbben intéztetik el. — Azonkívül az egylet még olyan szegény betegeknek is, kik saját háztartással és családdal birván, betegségük idejét nem a kórházban töltik, segínyt nyújt, és pedig az által, hogy az ilyen betegek a kórházi orvosok által gyógyíttatnak, a gyógyszereket az egylettől kapják, azonfelül szükség esetében még ápolási költséggel is ellátatnak. —

A jótékony férfi egylet feladatául tűzte ki magának, a helybeli szegény izraelitákat a tél beálltával tüzi fával és azonkívül még a lehetőségig pénzzel is gyámoltani. — Az ez érdemben eljárás a következő: Az egylet igazgató választmánya szeptember hónapban, a maga köréből három bizalmi férfit küld ki, kik a szegényebb sorsuak lakásait felkeresvén, azoknak szükségéről a legbiztosabb és leghivebb tudomást szerzik magoknak, és e felül a választmánynak körülményes jelentést tesznek, mely jelentések nyomán a tél beálltával a fa és pénzkiosztás történik. — Továbbá az egylet évenként a szorgalmatos szegényebb sorsu iskolai tanítványok közül harmincat, vagy ha lehet többet is, ruházzal lát el.

A jótékony nőegylet ugyan azon irányban működik, mint a jótékony férfi egylet, csak hogy figyelmét leginkább elaggott, tehetetlen nő-személyekre, özvegyekre és árvákra fordítja, kiket tehetségéhez képest ápol és segít. —

Hátra van még a kézművészetet és földművelést segélyező egylet, de mint hogy ez egyletről bővebben akarunk értekezni, azt csak közelebbi cikkünkben teendjük.

Sz. Fehérvár, március 6-kán 1862.

T. szerkesztő ur!

A „Magyar Izraelita“, 7-ik száma nálunk nagy lelkesedést idézett elő, különösen mivel közönségünknek alkalma volt értesülni arról, hogy a pesti hitközség várva várt közgyűlését ünnepelte, én pedig, megvallom nem annyira, a mindenesetre jelentékeny s hitfelekezettünk vallásbeli intézményeire üdvös befolyással levő tárgyilagos tudósításnak, mint azon éltető érzelem szülte bizonyosságnak örültem, hogy van „Magyar Izraelita“ közlönyünk, melynek hiányában bizony nem lehetett volna oly hamar kedves alkalmunk a történetek híj képmását megkapni. Ez alkalmából nem csak itt Sz. Fehérvárott, de hiszem hogy vala-

mennyi hazánkbeli hitközség, valamint egyes hitrokonink, ezen lap iránt még több s nagyobb részvétellel fognak viseltetni, s kétségtelenül elfogják ismerni, miszerint ezen egyetlen magyar közlönyünk nélkülözhetlenné vált, de kiváltképen a kultuszközségek előjáróságainak nyújtatik kedvező alkalom a gyűléseiknél megtartandó szigorú rend s méltó magatartás mintaképét közlönyünk hasábjából megismerni, s azon lenni, hogy ne csak a fővárosi hitközség örvendezzék saját közgyűlései parlamentarizmus rendjének, hanem a kisebb hitközségek is megmutathassák, hogy a „zsidógyűlés és rend“ nem ellentétek.

Ha attól nem félnék, hogy azon közmondást fogják rám alkalmazni, miszerint minden cigány a maga lovát dicsegeti, azt merném állítani, hogy a sz. fehérvári izr. hitközség törvényesen választott képviselősege, mely még eddig háborítlanul folytatja közgyűléseit, már szintén megmutatta, hogy a zsidó közgyűlést oly méltósággal és magyar színezettel lehet megtartani, mely bármely parlamentarizmus testületnek is, teljes becsületére válnék!

Valóban nem felejtettem el azon örömnapot, melyen hitközségünk képviselősege és előjárósága szabadon megválasztott, már pedig azért nem, mert ezen választás, és a képviselői testületnek ezután következett első közgyűlése a városház terében lőn megünnepelve. — Sírhattam, és nevetni tudtam volna örömben, a midőn hittestvéreimet azon ősi magyar királyok emléke által szentesített teremben, oly rendben és csendben találtam, hogy még a légszárny suhogását is lehetett hallani, — a néma csendet csak az akkori főbíró által a közönséghez intézett szellemdús szavakat követő éljenzések szakaszták meg.

Azon emlékeztetés szent naptól fogva gyűléseink általában véve oly parlamentarizmus rendben folynak, s különösen az elnökünk által kitüntetett erélyes és a mellett ildomos eljárás, ugy a gyűlésekben már szokásossá s közönségessé vált magyar nyelvben folyó tárgyalások s jegyzőkönyv-felolvasások által, — példássá lettek, s azokat a zsidógyűlés gúnynevével többé épen nem illehetjük. —

És ha eddig hitközségi elnökökről a kiérdemelt dicsérettel szólni tartózkodtam, a tegnapi napon általa hitközségünk számára ismét kivívott igazság, és e körüli bokros érdeme az, mely által felserkentettem öszintén elmondani, hogy ő az, ki a hitközségünkben már teljes valóságban fenforgott szakadást határtalan odaadással orvosolta, jövőre lebedelenné tette. —

Azt hiszem, hogy ezen eredménydus tett, melyet Herzog Jakab ur mint ezen hitközség közkedvességben és tiszteletben álló elnöke véghez vitt, nem csak a székesfehérvári kultuszközség tagjaitól, hanem mind azon községektől, hol a vallásbeli orthodoxia palástja alatt féktelen szenvedélyesség és pártoskodási viselkedet szít hitfelekezettünk egyetemet veszélyeztető viszályokat, érdemel osztatlan elismerést.

A mint magánlevélben f. szerkesztő urat már értesítém, az itteni ugynevezett orthodox párt valami uton módon már annyira vitte a dolgot, hogy felsőbb helyről oly rendeletet nyert, mely a község szétválását megengedte; hozzátesszem most, hogy ezen párt még mielőtt a felsőbb engedély ténynyé s jogerejlivé vált, s a városi hatóság útján kihirdettetett volna, már is külön mérszárlót fogadott, kiserhusilleteket vetett ki, szóval egész kényelemmel alakult mint külön zsidó hitközség.

Hitközségi elnökünk azonban az egész s teljes képviselőség által benne helyezett bizodalomból új erőt merítvén, hatásos lépéseket tett, s a f. hó 5-én tartott közgyűlés elé térjesztette t. elnöki jelentés teljes sikerrel koronázott fáradozásának eredményéül felmutatja azt, hogy az orthodox, párt által nyitott, külön iskola hatóságilag bezárattott, a huskrajcári jegyek az illetőktől elkoboztattak, — s a még fenforgó ritualis kérdésekben szükségessé vált bírói vizsgálat megindított.

Reméljük miszerint ezen végleges vizsgálat eredménye is csak az leend, hogy a községünkben felmerült vallási és szertartási tévnézetek az igazság szent fáklyája előtt elhomályosodandnak, és hitközségünk, mint ezelőtt, egyet fog képezni.

Hogy hitközségünk a sajnós belvillongások miatt minden tekintetben hátra maradt közigazgatási ügyeit ezután kellőleg s együttes erővel fogja felkarolni, arról kezeskedik már azon határozat, melyet a képviselő testület f. hó 5-én tartott közgyűlésében hozott, miszerint egy nagyszerű imaház, községi hivatal és egyéb szükséges helyiségek fognak a város egyik legszebb terén felépíttetni.

Még sok irni valóm volna, de azt gondolom, jobb lesz azt későbbre hagyni, különben is, belyzetemnél fogva, ha azon régi intés jut eszembe: „vae vobis scribae!“ akkor teljes lemondással félre teszem a tollat.

r. l.